Original Article Open Access

Child Rights Journal

2024; 6(21): 49-68

Journal Homepage: http://childrightsjournal.ir

International ThinkTank of Human Dignity | The Iranian Association of Medical Law | The Iranian Association of Child Rights

Types of Cybercrime among Children and Adolescents (Case Study: High Schools in Bonab City)

Babak Pourghahramani[1]✷, Hojjat Motamedi[2]

1. Department of Criminal Law and Criminology, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran.
2. Department of Law, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Today, cyberspace can be considered a platform for child and adolescent delinquency, especially among students and recognizing the manifestations of their cyber delinquency can be effective in several ways, including in the discussion of prevention. Therefore, the purpose of the present study is to investigate and identify the manifestations of cyber delinquency among children and adolescents in high schools in Bonab city.

Method: This research is applied in terms of its purpose and is descriptive and survey method. A simple random sampling method was used to select the statistical sample. Finally, using the Cochran formula, 307 individuals were identified.

Results: Findings from exploratory factor analysis and LISREL software show that cybercrime depictions of children and adolescents include harassment and libel, internet gambling, Internet addiction, web surfing, virtual friendship, prostitution and piracy Imprinting, unauthorized alteration of websites, Internet fraud, hacking and filtering, other cybercrime.

Conclusion: Outputs of Friedman test with a significant level (P <0.5) showed that among the dimensions of the ten, the dimension of prostitution and bullying is more than other dimensions among high school students in Bonab city and other results of this research: 1. The amount of cybercrime in children and adolescents in Bonab city high schools is among boys more than girls; 2. The cybercrime rate of children and adolescents in high schools in Bonab city is at the base of 10 more than other educational backgrounds. Finally, cyber crime rates for children and adolescents in public schools are higher than for other types of schools

Keywords: Criminality; Youth Criminality; Cyber Criminalitye; Cyber Crime; Children and Youth

Corresponding Author: Babak Pourghahramani; **Email:** Pourghahramani@iau.ir

Received: September 04, 2023; **Accepted:** December 18, 2023

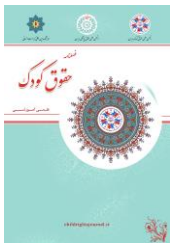
Please cite this article as:

Pourghahramani B, Motamedi H. Types of Cybercrime among Children and Adolescents (Case Study: High Schools in Bonab City). Child Rights Journal. 2024; 6(21): 49-68.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

This Open Access Article Distributed under the Terms of the Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0 (CC BY-NC 4.0)

مقاله پژوهشی
دسترسی آزاد

فصلنامه حقوق کودک

دوره ششم، شماره بیست‌ویکم، بهار ۱۴۰۳، صفحات ۶۸-۴۹

Journal Homepage: http://childrightsjournal.ir

انجمن علمی حقوق کودک ایران
انجمن علمی حقوق پزشکی ایران
اندیشکده بین المللی کرامت انسانی

جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان

(مطالعه موردی: دبیرستان‌های شهرستان بناب)

بابک پورقهرمانی[1*]، حجت معتمدی[2]

۱. گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران.

۲. گروه حقوق، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: امروزه فضای مجازی را می‌توان بستری برای بزهکاری اطفال و نوجوانان به ویژه در دانش‌آموزان دانست که شناخت جلوه‌های بزهکاری سایبری آنان می‌تواند از جهاتی، از جمله در بحث پیشگیری مؤثر واقع شود، لذا هدف تحقیق حاضر بررسی و شناسایی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب است.

روش: این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از حیث روش توصیفی و پیمایشی است. برای انتخاب نمونه آماری از جامعه آماری از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد که در نهایت با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه آماری ۳۰۷ نفر مشخص گردید.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی و نرم‌افزار لیزرل نشان می‌دهند که جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان عبارتند از: هتک حیثیت و افترا، قماربازی اینترنتی، اعتیاد اینترنتی، وب‌گردی، دوستی‌های مجازی، فحشا و هرزه‌نگاری، تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها، کلاه‌برداری اینترنتی، هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها، سایر جرائم سایبری.

نتیجه‌گیری: نتایج خروجی آزمون فریدمن با سطح معنی‌داری ($P<0.5$) نشان داد که از بین ابعاد ده‌گانه، بعد فحشا و هرزه‌نگاری بیشتر از ابعاد دیگر در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهرستان بناب جلوه می‌کند و سایر نتایج این تحقیق عبارتند از: ۱ـ میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب در بین پسران بیشتر از دختران می‌باشد؛ ۲ـ میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب در پایه ۱۰ بیشتر از سایر پایه‌های تحصیل می‌باشد و در نهایت میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در مدارس دولتی بیشتر از سایر انواع مدارس می‌باشد.

واژگان کلیدی: بزهکاری؛ اطفال و نوجوانان؛ جرائم سایبری؛ بزهکاری سایبری؛ اطفال و نوجوانان

نویسنده مسئول: بابک پورقهرمانی؛ **پست الکترونیک:** Pourghahramani@iau.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۳؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۲/۰۹/۲۷

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Pourghahramani B, Motamedi H. Types of Cybercrime among Children and Adolescents (Case Study: High Schools in Bonab City). Child Rights Journal. 2024; 6(21): 49-68.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

مقدمه

گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات تغییرات گسترده‌ای در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و دولتی ایجاد کرده، جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها را تحت تأثیر قرار داده و باعث بروز تحول در عرصه بین‌المللی شده است، عصر حاضر را به حق عصر فناوری اطلاعات نامیده‌اند. رایانه یکی از ساخته‌های بسیار مهم و منحصر به فرد بشری است که همه ابعاد زندگی را دگرگون ساخته و آثار گسترده و شگرفی بر جای گذاشته است. در ابتدای ورود رایانه به زندگی انسان، تنها بخش‌های خاصی از جامعه تحت تأثیر آن قرار گرفته بود، ولی در سال‌های اخیر نهضت فناوری اطلاعات به طور بنیادین جوامع بشری را در کلیه امور اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دستخوش تغییر و تحول نموده است تا جایی که اکنون به سختی می‌توان بخش‌هایی از جوامع توسعه یافته یا حتی در حال توسعه را یافت که تحت تأثیر آن قرار نگرفته باشد (۱).

فناوری اطلاعات در قلمرو حقوق کیفری تحولات چشم‌گیری ایجاد کرده است. امروزه رایانه و تجهیزات رایانه‌ای امکان بیش از پیش رفتارهای ضد اجتماعی را به وجود آورده است، جرائمی که تا پیش از این به هیچ وجه امکان‌پذیر نبوده است، نیز فرصت‌های تازه و بسیار پیشرفته‌ای برای قانون‌شکنان فراهم آورده است. این جرائم از یکسو می‌تواند شامل فعالیت‌های مجرمانه باشد که ماهیت سنتی دارند، مانند سرقت، توهین، پول‌شویی و... و از سوی دیگر شامل جرائمی است کاملاً تازه و با ماهیتی جدید مثل دست‌کاری در داده‌ها و خسارت‌زدن به داده‌ها. این جرائم نوپدید توانسته است حقوق جزای کلاسیک و آیین دادرسی آن را با چالش جدی رو به رو سازد، چراکه جرائم رایانه‌ای ویژگی‌های متمایز از جرائم سنتی دارد و به دلیل تکنولوژی پیچیده و بالا، خصوصیات منحصر به فردی را داراست. شیوه ارتکاب آن‌ها و خسارت و ضررهای هنگفت با به کارگیری حداقل منابع و هزینه، حضور فیزیکی نداشتنِ مرتکب در محل جرم، سن مرتکب و...، از جمله این خصوصیات است.

پیشرفت تکنولوژی و علم و دستیابی بشر به فناوری اطلاعات و استفاده از رایانه و پیدایش دنیای مجازی دارای پیامدهای مثبت و منفی فراوانی برای بشر بوده است. از جمله پیامدهای منفی آن، پیدایش جرائم سایبری بوده است. در مورد جرائم سایبری تعاریف متعددی ذکر شده است، برخی از این تعاریف عباتند از: پلیس جنایی فدرال آلمان در تعریفی از جرائم سایبری این چنین اعلام داشته است: «جرم سایبری دربرگیرنده همه اوضاع و احوال و کیفیاتی است که در آن شکل‌های پردازش الکترونیک داده‌ها، وسیله ارتکاب و یا هدف یک جرم قرار گرفته است و مبنایی برای نشان‌دادن این ظن است که جرمی ارتکاب یافته است.» کمیته اروپایی مسائل جنایی در شورای اروپا: در سال ۱۹۸۹ گزارش کاری بیان کرد که در آن یکی از متخصصان چنین تعریفی ارائه کرده است: «هر فعل مثبت غیر قانونی که رایانه، ابزار یا موضوع جرم باشد، یعنی به عبارت دیگر هر جرمی که ابزار یا هدف آن تأثیرگذاری بر عملکرد رایانه باشد»، پروفسور شیک (shik) یکی از حقوقدانان اتریشی در تعریف جرم سایبری بیان می‌دارد: «جرم سایبری به هر عمل مجرمانه ای گفته می‌شود که در آن رایانه، وسیله یا هدف ارتکاب جرم باشد» (۲).

از آنجا که مرتکبان جرائم سایبری با برنامه‌های مختلف و در کشورهای مختلف به صورت پیچیده فعالیت می‌کنند، ضروری است برای شناسایی و تعقیب مجرمان اطلاعات به روز و روزآمد داشته باشیم و با استفاده از این اطلاعات تا حدودی از وقوع جرائم سایبری جلوگیری نماییم. امروزه جرائم سایبری از خطرناک‌ترین جرائمی هستند که

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

امنیت اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی جامعه را با تهدید مواجه می‌سازد. در عصر حاضر امنیت جامعه و فرد از اهمیت زیادی برخوردار است و با وجود رایانه که به عنوان یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای علمی و صنعتی بشر در نیم قرن اخیر است، وجود امنیت در فضای سایبر اهمیت آن را دوچندان کرده است و باید از حریم خصوصی افراد در فضای سایبر محافظت گردد. امنیت همواره یکی از خواسته‌های مهم و اساسی بشر مورد توجه بوده است، به گونه‌ای که آدمی برای رسیدن به آن بسیار مشتاق بوده است و سعی کرده است با ایجاد محیطی آرام و مطلوب زندگی را ادامه دهد (۳). چنین حیطه‌ای از زندگی را حریم خصوصی نامیده‌اند. چالش‌های قانونی، فنی و حقوقی ایجادشده توسط مقوله امنیت سایبری، جهانی بوده و تأثیرات زیادی دارند و می‌توانند تنها از طریق قانون جرائم سایبری دنبال شوند. در حقوق ایران، نه در قانون تجارت الکترونیک و نه در قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸/۱۱/۱۱ هیچ تعریفی از این مفهوم ارائه نشده است. شاید دلیل آن اختلافات مبنایی است که میان حقوقدانان از تعریف جرائم سایبری یا رایانه‌ای وجود دارد، اما می‌توان به بنا به قانون تصویبی این‌گونه تعریف را ارائه کرد: «آن دسته از جرائمی که با سوءاستفاده از یک سیستم رایانه‌ای برخلاف قانون ارتکاب می‌یابد، جرائم سایبری نام دارد، البته این دسته از جرائم را می‌توان شامل جرائم سنتی که به واسطه رایانه صورت می‌گیرد، از قبیل کلاه‌برداری و سرقت و نیز جرائم نوظهوری که با تولد رایانه پا به عرصه حیات گذاشته‌اند، دانست، مانند جرائم علیه صحت و تمامیت داده‌ها.» در واقع در حقوق ایران تعریف جرائم سایبری به سکوت واگذار شده و در بیشتر موارد تقریباً همان تعریف ارائه‌شده از طرف سازمان همکاری و توسعه اقتصادی را پذیرفته‌اند.

اداره آموزش و پرورش شهرستان بناب به عنوان بخشی از وزارتخانه آموزش و پرورش که مسئولیت آموزش‌های عمومی و همگانی را در بین جوانان و نوجوانان بر عهده دارد، با شیوع جرائم سایبری بین دانش‌آموزان مواجه می‌باشد، با توجه به مطالبی که در امر اهمیت جرائم سایبری و پیشگیری در مقابل آن بیان شد، در این پژوهش جلوه‌های بزهکاری سایبری در نگاهی کلی و فرا سیستمی مورد بررسی قرار خواهد گرفت و ماهیت و انواع این جرائم به عنوان یکی از جرائم رو به رشد در بین دانش‌آموزان در حقوق کیفری ایران بررسی خواهد شد و با بهره‌گیری از مبانی نظری، عملی و آماری، مصادیق و انواع این جرائم در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان بناب با توجه به نظام حقوق کیفری کشور ایران مورد تحلیل قرار خواهد گرفت، با توجه به مطالبی که در امر اهمیت جرائم سایبری و پیشگیری در مقابل آن بیان شد، پس این تحقیق در پی پاسخگویی به سؤال اصلی زیر می‌باشد که «جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب چگونه است؟.»

۱. مفهوم‌شناسی

۱-۱. جرم سایبری: جرائم سایبری نوعی جرائم جدید است که طیف گسترده افعال مجرمانه‌ای که این مفهوم جا دارد و ماهیت متغیر آن ناشی از پیشرفت لحظه به لحظه فناوری اطلاعات و شیوه‌های سوءاستفاده از آن است تا آنجا که در جدیدترین و جامع‌ترین سند بین‌المللی در این زمینه که در (کنوانسیون جرائم سایبر ۲۰۰۱ بوداپست) تعریفی از این جرائم به عمل نیامده است. به نظر می‌رسد کامل‌ترین تعریف این باشد: «هر جرمی که قانونگذار به صراحت رایانه را به منزله موضوع یا وسیله جرم جزء رکن مادی آن اعلام کرده باشد یا عملاً رایانه به منزله موضوع یا وسیله ارتکاب یا وسیله

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

ذخیره یا پردازش یا انتقال دلایل جرم در آن نقش داشته باشد» (۴).

برخی از نویسندگان، جرم سایبری را مترادف جرم رایانه‌ای می‌دانند و آن دو را دارای دو معنی و مفهوم می‌دانند. «در تعریف دیگر، جرم کامپیوتری جرائمی است که در فضای سایبر رخ می‌دهد. از این نظر جرائمی مثل هرزه‌نگاری، افترا، آزار و اذیت و سوءاستفاده از پست الکترونیکی و سایر جرائمی که در آن‌ها کامپیوتر به عنوان ابزار و وسیله ارتکاب جرم به کار گرفته می‌شود، در زمره جرم کامپیوتری قرار نمی‌گیرد. در تعریف دیگری از جرم کامپیوتری هر فعل و ترک فعلی که «در» یا «از طریق» و یا «به کمک» اتصال به اینترنت، چه به طور مستقیم یا به طور غیر مستقیم رخ می‌دهد و توسط قانون ممنوع گردیده و برای آن مجازات در نظر گرفته شده است، جرم کامپیوتری نامیده می‌شود.

۱-۲. بزهکاری: بزهکاری (Delinquency) در معنای خطاکردن گرفته شده است. بزهکاری وضع یا حالتی است که شخص تخطی‌کننده از الزامات قانونی، خود را با آن مواجه می‌یابد. در این صورت ارتکاب جنایت و یا جرم، موجب اِسناد مسئولیت به مجرم شده و متعاقب آن با مجازات‌هایی رو به رو می‌شود (۵).

بزه یا بزهکاری یک پدیده اجتماعی است که در محیط‌های مختلف به شکل‌های متفاوتی مشاهده می‌شود. شکستن نظم اجتماعی و انحراف از هنجارهای جامعه را بزهکاری تعریف کرده‌اند. از دیدگاه روانکاوی بزهکار کسی است که نیروهای غریزی در وجود او به خوبی اداره نشده است و ذهن آگاه فرد به خوبی بر نیروهای غریزی نظارت ندارد. بنابراین چنانچه ذهن آگاه نتواند راهی برای خروج نیروهای غریزی پیدا کند که مورد قبول جامعه باشد، فرد دست به رفتارهایی برخلاف هنجارهای اجتماعی می‌زند و یا میان دو دسته از فشارهای درونی و برونی قرار می‌گیرد و دچار بزهکاری می‌شود (۶).

دورکهیم (Durkhim) جامعه‌شناس فرانسوی بزه را چنین تعریف می‌کند: «هر عملی وقتی جرم محسوب می‌شود که احساسات قوی و مشخص وجدان جمعی (گروهی) را جریحه‌دار سازد» (۴). بر اساس این تعریف به نظر می‌رسد که برای تعریف بزهکاری همه جوامع نمی‌توانند با یکدیگر هم‌صدا باشند، زیرا قضاوت جامعه در مورد ارزش‌های اجتماعی ـ فرهنگی باعث می‌شود عملی جرم شناخته شود، نه خصوصیات آن عمل به همین علت تعریف حقوقی بزه و رفتارهای بزهکارانه در اثر تغییر باورها، ارزش‌های یک جامعه می‌تواند دگرگون شود، دگرگونی‌هایی که در این موضوع مشاهده می‌شود، طبیعتاً مطالعه بزهکاری را مشکل کرده و در عین حال گسترش می‌دهد تا حدی که امروزه بزه‌شناسی، دامنه مطالعه خود را به پدیده انحراف از هنجارها نیز گسترش داده است، بدین‌معنا که منحرف ضمن اینکه از نظر قانونی مجرم نیست، اما مجری و مطیع قانون هم نیست. از دیدگاه روان‌شناختی اهمیت موضوع رفتار انحرافی، بیم از رفتار بزهکارانه در آینده را مطرح می‌کند. با توجه به مقدمه فوق به نظر می‌رسد که در رویکردهای مختلف به موضوع بزهکاری به گونه ای متفاوت توجه شده است (۶).

۱-۳. اطفال و نوجوانان: به طور کلی طفل در لغت عبارتست از هر پسر و دختری که به نضج و رشد نرسیده باشد. دوران کودکی از دوران بارداری شروع و تا بلوغ ادامه دارد. در اصطلاح حقوقی طفل یا صغیر به کسی گفته می‌شود که از نظر سن به نمو جسمی و روحی لازم برای زندگی اجتماعی نرسیده باشد. از دیدگاه فقهی صغیر «کسی است که به سن بلوغ نرسیده باشد.»

اطفال از نظر حقوقی بر دو نوع است:

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

۱ـ کودک غیر ممیز و آن معمولاً تا سن هفت سالگی است، زیرا تا این سن کودک ناممیز است و تشخیص صلاح و فساد و خیر و شر را نمی‌دهد و خوب و بد را از هم بازنمی‌شناسد؛

۲ـ کودک ممیز و آن کسی است که به طور اجمال از داد و ستدها و خرید و فروش‌ها و معاملات سر در بیاورد، به نحوی که بتواند درک کند. فروختن مستلزم آن است که کالا از ملک فروشنده بیرون رفته و به ملک خریدار منتقل شود. وقتی کودک به سن هفت سالگی رسید در آستانه تشخیص و تمیز پاگذارده و هرچه بزرگ‌تر می‌شود، رشد و درک او از حقایق و وقایع اطرافش بیشتر می‌گردد (۷).

۱-۴. طفل بزهکار: از دیدگاه جرم‌شناسی طفل یا نوجوان بزهکار فردی است که شخصیت وی در حال شکل‌گیری بوده و در جریان اجتماعی‌شدن است، در حالی که شخصیت بزرگسال قبلاً شکل گرفته و چندان درخور تحول نیست. در کتب جرم‌شناسی اطفال و نوجوانان بزهکار به مجرمانی اطلاق گردیده که کمتر از سن معینی هستند (بین ۱۶-۷ سال) و مرتکب عملی گردیده‌اند که اگر فرد بزرگسالی نیز مرتکب همان عمل شده باشد، مجرم شناخته می‌شود. همچنین مجرم جوان فردی است بین سنین ۱۵-۱۳ سال که مرتکب اعمال جدی خشونت‌بار شده و مانند یک بزرگسال تحت تعقیب قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر اطفال و نوجوانان بزهکار افرادی هستند که مجموعه قوانین کیفری را نقض کرده باشند. این قوانین ممکن است در مجموعه مقرراتی که برای بزرگسالان تدوین شده یا در مجموعه‌ای که برای صغار بزهکار تدوین شده است، قرار گیرد.

می‌توان گفت، طفل بزهکار فردی است که قبل از رسیدن به سن هیجده سالگی، مرتکب جرمی شود. اطفال و نوجوانان بزهکار در کتب جرم‌شناسی، به کسی گفته می‌شود که متهم به ارتکاب رفتار ضد اجتماعی و یا قانون‌شکنی است، ولی به علت آنکه به سن قانونی (معمولاً هجده سالگی) نرسیده است، مانند یک مجرم بزرگسال مجازات نمی‌شود. ممکن است بزهکاری یک نوجوان مقدمه‌ای برای یک جنایت باشد، اما قلمرو بزه و جرم متفاوت است، زیرا برخی بزه‌ها جرم تلقی نمی‌شوند. گاهی فرد بزهکار به طور کلی فردی سرکش و ضد اجتماع است و مرتکب اعمالی می‌گردد که اگر بزرگسال مرتکب شود، مجرم شناخته نمی‌شود، مثل فرار از خانه، تخریب اموال و...، هرچند بزرگسالان نیز می‌توانند همچون نوجوانان بزهکاری کنند، اما بزهکاری نوجوانان نسبت به جرائم بزرگسالان در تمام دنیا تقریباً محدود می‌باشد (۶).

۲. پیشینه پژوهش: در این زمینه مطالعات خاصی صورت نگرفته است، ولی به چند نمونه از منابعی که مرتبط با بحث هستند، اشاره می‌شود.

مقاله‌ای با عنوان «جوانان در معرض جرائم اینترنتی (مطالعه موردی استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۹۳)» (۸) اظهار می‌دارد که جرائم سایبری بین جوانان رشد چشم‌گیری داشته و بیشترین فراوانی وقوع جرائم بر اساس الویت‌بندی برداشت غیر مجاز از حساب شهروندان، انواع نشر اکاذیب و نیز انواع کلاهبرداری اینترنتی می‌باشد.

مقاله دیگر با عنوان «بررسی انواع جرائم سایبری بین دانش‌آموزان کلان شهر مشهد» (۹) می‌باشد. طبق نتایج به دست‌آمده از تحقیق انجام‌شده در کلان شهر مشهد در اسفند سال ۱۳۹۲، جرائم سایبری در بین دانش‌آموزان کلان‌شهر مشهد ۲۲ درصد افزایش نسبت به سال قبل آن داشته است. همچنین برداشت اینترنتی غیر مجاز از حساب‌های بانکی با ۵۶ درصد، هتک حیثیت و نشر اکاذیب ۲۳ درصد، کلاه‌برداری مرتبط با رایانه ۶ درصد و

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

سایر جرائم ۱۵ درصد به ترتیب مهم‌ترین جرائم سایبری بودند.

مقاله «پیوند گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی و بزه‌دیدگی نوجوانان (مطالعه موردی دانش‌آموزان بین ۱۲ تا ۱۵ سال منطقه پنج شهر تهران)» (۱۲) به این نتیجه می‌رسد که عواملی نظیر کنجکاوی نسبت به موضوعات جنسی، گذراندن اوقات فراغت، اعتیاد به اینترنت، ارضای نیازهای روانی، پاسخ به نیازهای بلوغ زودرس و اضطراب از مواجهه حضوری، از جمله مهم‌ترین عوامل گرایش سنجی نوجوانان به شبکه‌های اجتماعی است و عموماً برای تحقق بزه‌دیدگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی، بزهکار مراحلی را طی می‌کند که از قبیل ایجاد پروفایل جعلی برای جذب نوجوانان، داده‌کاوی پروفایل و برقراری رابطه احساسی و به دام‌انداختن آنان است.

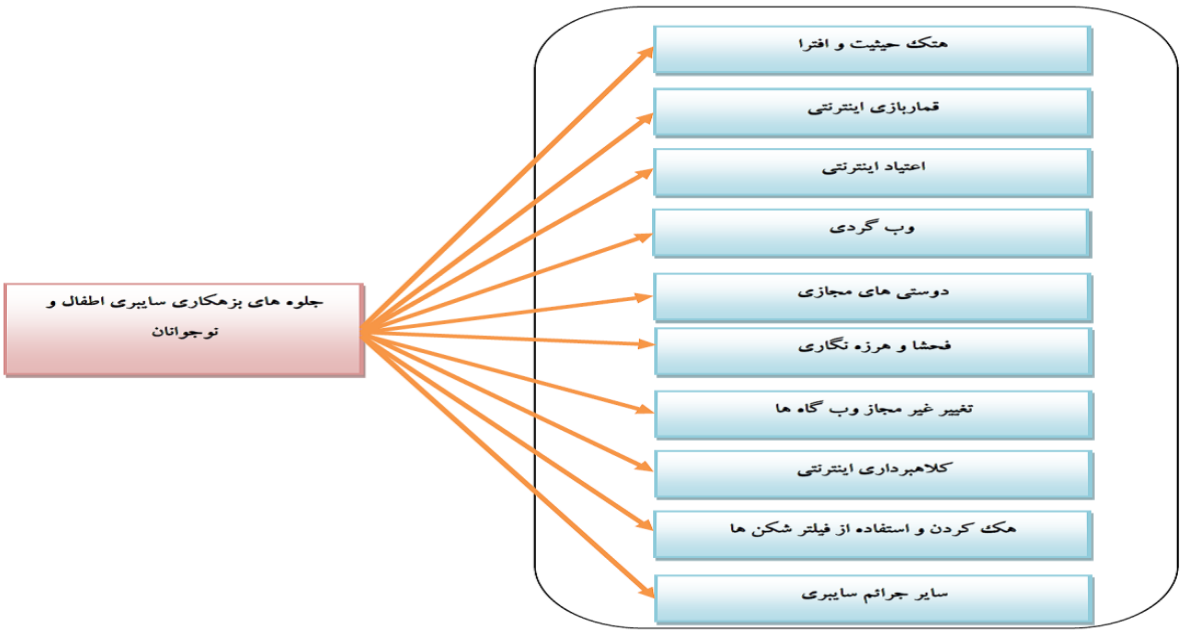
نویسنده مقاله‌ای با عنوان «بررسی و تعیین اولویت‌های جرائم سایبری بین جوانان کلان‌شهر تهران» (۱۱) به این نتیجه رسیده است که بیشتر جرائم سایبری جوانان دارای شاکی در فضای سایبر مربوط به کلاه‌برداری است و مابقی مربوط به هتک حیثیت و حرمت، نشر اکاذیب، محتوای مستهجن و تهدیدات و مزاحمت‌هاست. حدود ۷۲ درصد از جرائم سایبری بین جوانان نیز شاکی خصوصی ندارد و خلاف عفت عمومی است. حدود ۲۵ درصد از ایمیل‌های ارسالی و دریافتی بین جوانان، هرزنامه است که شامل اقسام کلاه‌برداری، تبلیغات ضد ارزشی، محتوای مستهجن و... می‌شود.

تحقیق حاضر برای بررسی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بعد از مطالعه ادبیاتی، مصاحبه با متخصصان امر در حوزه علوم تربیتی، بررسی پیشینه تحقیق و کسب نظر اساتید در این مورد، بر اساس قانون جرائم رایانه‌ای جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در ده بعد، هتک حیثیت و افترا، قماربازی اینترنتی، اعتیاد اینترنتی، وب‌گردی، دوستی‌های مجازی، فحشا و هرزه‌نگاری، تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها، کلاه‌برداری اینترنتی، هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها، سایر جرائم سایبری عملیاتی شده است.

۳. مدل مفهومی تحقیق: در این مقاله سعی و تلاش بر آن است که جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب را تبیین و مطرح کرده که جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در مدل تحلیلی ذیل تبیین شده است.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

نمودار ۱: مدل مفهومی تحقیق

روش

تحقیق حاضر از حیث هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها پیمایشی ـ توصیفی از نوع همبستگی و به طور مشخص مبتنی بر مدل معادلات ساختاری است. تحقیق پیمایشی به مطالعه ویژگی‌ها و صفات افراد جامعه می‌پردازد و وضعیت فعلی جامعه آماری را در قالب چند صفت یا متغیر مورد بررسی قرار می‌دهد. هدف از تحقیق پیمایشی شناخت صفات، ویژگی‌ها، عقاید، نگرش‌ها، رفتارها و سایر مسائل افراد یک جامعه از طریق مراجعه به آن‌هاست (۸). پایه هر علمی، روش شناخت آن است و اعتبار و ارزش قوانین هر علمی به روش‌شناختی مبتنی است که در آن علم به کار می‌رود. روش تحقیق مجموعه‌ای از قواعد، ابزار و راه‌های معتبر (قابل اطمینان) و نظام‌یافته برای بررسی واقعیت‌ها، کشف مجهولات و دستیابی به راه‌حل مشکلات است (۸). این تحقیق از نوع همبستگی می‌باشد. تحقیقات همبستگی شامل کلیه تحقیقاتی است که در آن سعی می‌شود رابطه بین متغیرهای مختلف با استفاده از ضریب همبستگی کشف یا تعیین شود. هدف روش تحقیق همبستگی مطالعه حدود تغییرات یک یا چند متغیر با حدود تغییرات یک یا چند متغیر دیگر است (۹).

این تحقیق در زمره تحقیق‌های کاربردی قرار می‌گیرد، زیرا بر طبق تعاریف یک مدل علمی در جامعه‌ای مشخصی برای حل مسائل جامعه مورد آزمون قرار می‌گیرد. از طرفی این تحقیق جزء تحقیق‌های توصیفی است، زیرا در این تحقیق یکسری روابط بین متغیرهای مختلف مدل مورد بررسی قرار می‌گیرد و نیز به این جهت که در پی توصیف وضعیت موجود در جامعه مورد نظر است. جامعه آماری این تحقیق دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهرستان بناب هست که تعداد آن‌ها حدودا ۱۹۹۴ نفر است که برای انتخاب نمونه آماری از جامعه آماری از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است که در نهایت بر اساس محاسبات با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه آماری ۳۰۷ نفر مشخص گردیده است، ۱۸۰ نفر، یعنی ۵۸/۶ درصد نمونه آماری را پسر و ۱۲۷ نفر،

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

یعنی ۴۱/۴۳ درصد نمونه آماری را دختر تشکیل داده است.

با بررسی دقیق مدل، متغیرهای تحقیق مورد ارزیابی قرار گرفت و سؤالات تحقیق که در مطالعه منبع موجود بود، استخراج گردید. این سؤالات با بررسی قوانین مصوب کشور در زمینه جرائم سایبری و مطالعه مقالات و کتب معتبر تبیین شد. پس از جمع‌آوری نقطه نظرات کارشناسان امر، این مطالب توسط اساتید ویرایش نهایی شد. پرسشنامه تحقیق متشکل از دو دسته سؤال است. دسته اول که با حروف «الفبا» کدگذاری شده است، به منظور تعیین و مشخص‌شدن مشخصات نمونه آماری، سؤالاتی از لحاظ جنسیت، پایه تحصیل، نوع مدرسه طراحی شد و دسته دوم که شامل یک بخش است و به منظور پاسخگویی به سؤالات تحقیق حاضر تنظیم گردیده است، مطابق جدول ۱ این بخش از سؤالات جهت بررسی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر اساس قانون جرائم رایانه‌ای (قانون مجازات اسلامی ـ بخش جرائم رایانه‌ای) تنظیم شده است که دارای ۵۰ سؤال می‌باشد. در تحقیق حاضر برای رتبه‌بندی داده‌ها از طیف لیکرت استفاده‌شده است.

جدول ۱: جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب و تعداد سؤالات مربوط به هر مؤلفه

ابعاد جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان	از سؤال ـ تا سؤال	تعداد سؤالات
هتک حیثیت و افترا	۱-۳	۳
قماربازی اینترنتی	۴-۶	۳
اعتیاد اینترنتی	۷-۱۷	۱۱
وب‌گردی	۱۸-۲۰	۳
دوستی‌های مجازی	۲۱-۲۳	۳
فحشا و هرزه‌نگاری	۲۴-۳۲	۹
تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها	۳۳-۳۵	۳
کلاه‌برداری اینترنتی	۳۶-۴۰	۵
هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها	۴۱-۴۴	۴
سایر جرائم سایبری	۴۵-۵۰	۶
مجموع سؤالات جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان		۵۰

برای برآورد پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید. مطابق جدول ۲، مقدار این آماره‌ها برای سؤالات جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان ۰/۹۴۰ هست. مقدار این آماره نشان می‌دهد که اولاً سؤالات پرسشنامه همبستگی بالایی با یکدیگر دارند؛ ثانیاً پرسشنامه تحقیق از پایایی بالایی برخوردار هست.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

جدول ۲: آزمون پایایی سؤالات پرسشنامه جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
۰/۹۴۰	۵۰

به منظور تحلیل داده‌های به دست‌آمده از پرسشنامه‌های جمع‌آوری‌شده از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شده است، بدین‌ترتیب که برای توصیف پاسخ‌های داده‌شده به سؤالات پرسشنامه تحقیق، از جدول‌های توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های مربوط به هر یک از سؤالات استفاده شد. برای نشان‌دادن بعضی از داده‌های آماری به صورت مجسم، از نمودارهای ستونی استفاده گردید و در سطح استنباطی برای بررسی روایی سازه متغیرها از تحلیل عاملی اکتشافی و بررسی فرضیه‌های تحقیق از مدل معادلات ساختاری و تحلیل واریانس یک‌طرفه و آزمون توکی استفاده شده است.

یافته‌ها

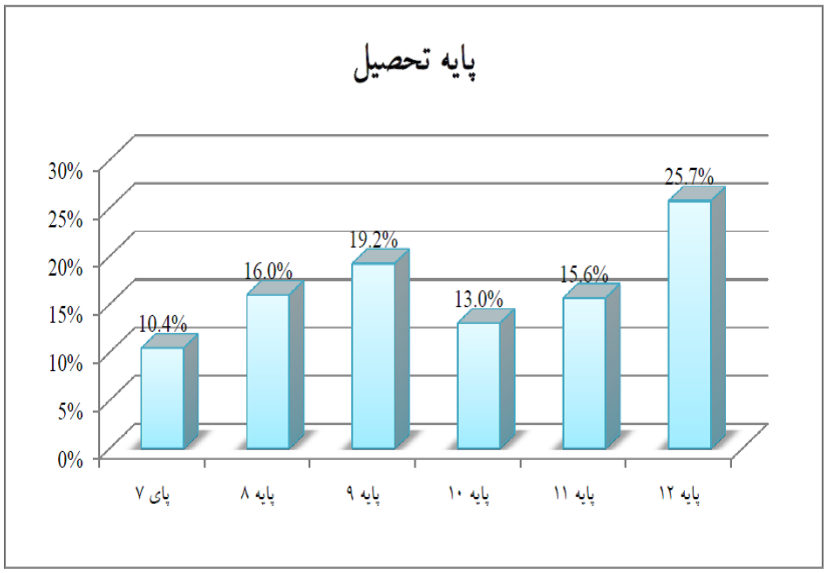
۱. یافته‌های توصیفی: بر اساس جدول ۳ و نمودار ۲، ۳۲ نفر از پاسخگویان (۱۰/۴ درصد نمونه آماری) پایه ۷، ۴۹ نفر از پاسخگویان (۱۶/۰ درصد نمونه آماری) پایه ۸ ، ۵۹ نفر از پاسخگویان (۱۹/۲ درصد نمونه آماری)، پایه ۹، ۴۰ نفر از پاسخگویان (۱۳/۰ درصد نمونه آماری)، پایه ۱۰، ۴۸ نفر از پاسخگویان (۱۵/۶ درصد نمونه آماری)، پایه ۱۱ و ۷۹ نفر از پاسخگویان (۲۵/۷ درصد نمونه آماری)، پایه ۱۲ تشکیل می‌دهند.

جدول ۳: توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های نمونه آماری به سؤال پایه تحصیل

نوع پاسخ‌ها / کمیت پاسخ‌ها	پایه ۷	پایه ۸	پایه ۹	پایه ۱۰	پایه ۱۱	پایه ۱۲	جمع
فراوانی	۳۲	۴۹	۵۹	۴۰	۴۸	۷۹	۳۰۷
درصد	۱۰/۴	۱۶/۰	۱۹/۲	۱۳/۰	۱۵/۶	۲۵/۷	۱۰۰

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

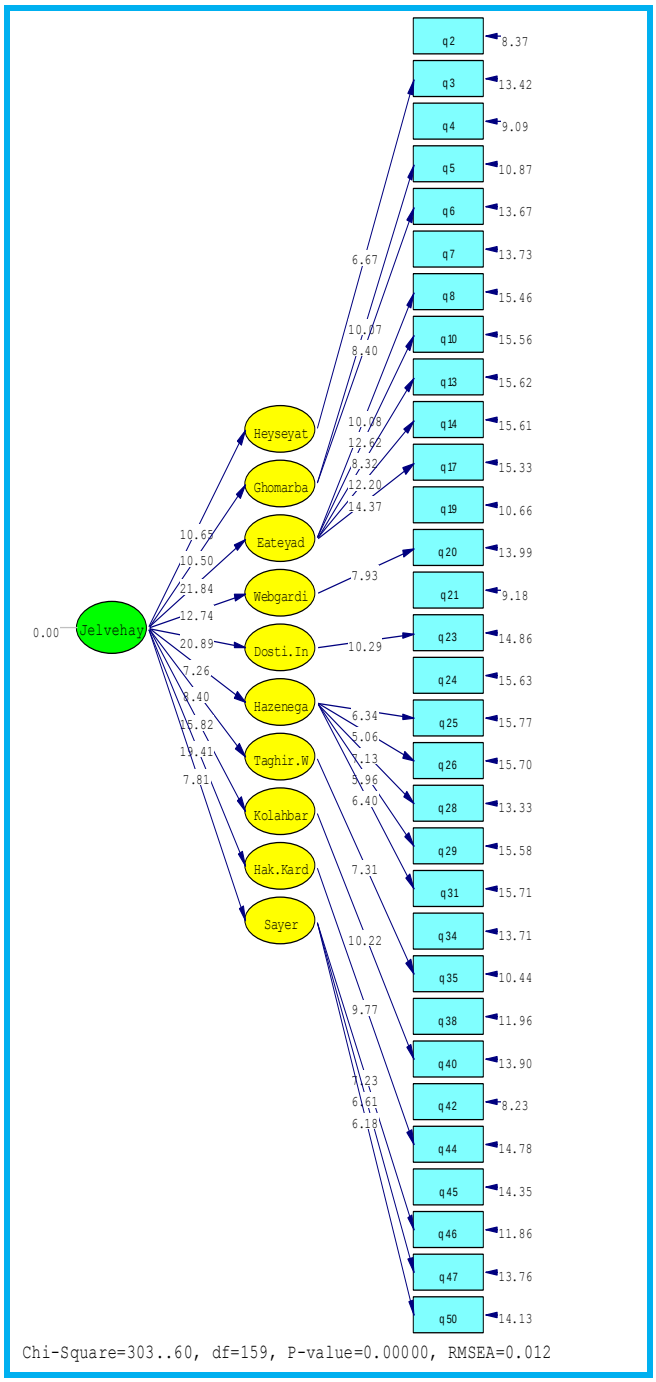

نمودار ۲: درصد پاسخ‌های نمونه آماری به سؤال پایه تحصیل

۲. یافته‌های استنباطی: برای پاسخ به این سؤال از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار لیزرل (LISREL) استفاده شده است که دربرگیرنده نتایج زیر می‌باشد: به منظور تأیید ساختار عاملی به دست‌آمده و آزمون قدرت و ضریب معناداری هر یک از متغیرها در مقیاس جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب، تحلیل عاملی تأییدی انجام گرفت که در نمودارهای ۳ و ۴ ارائه شده است.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

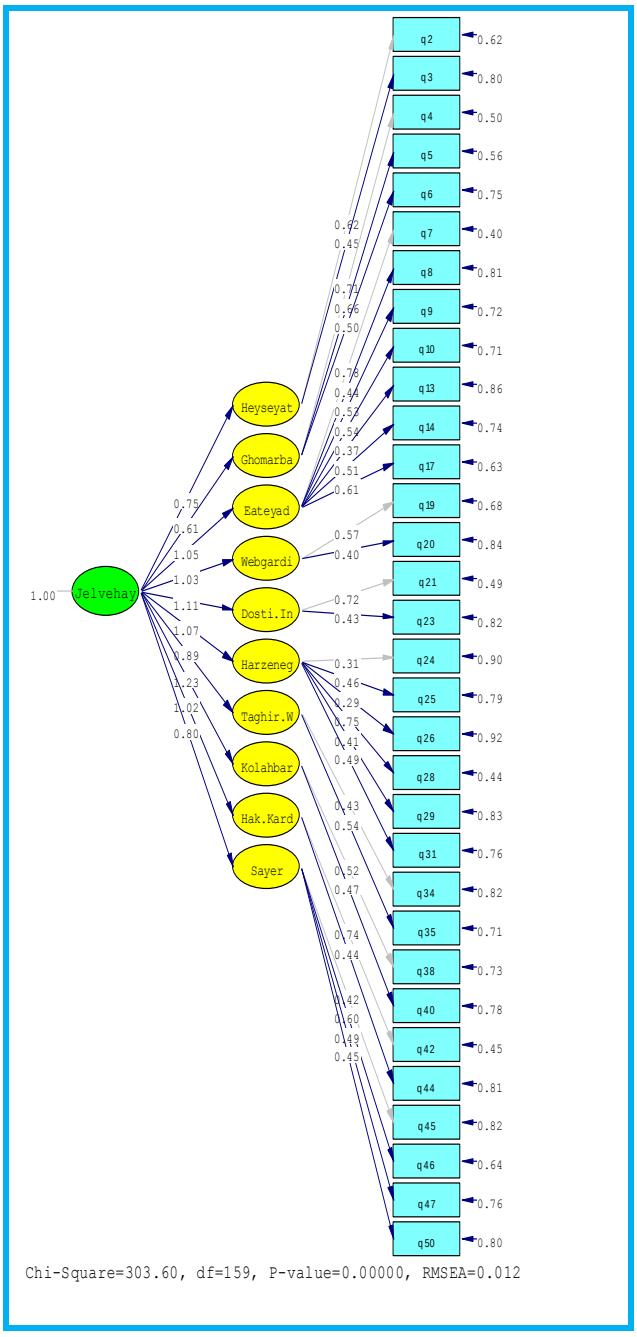
این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

نمودار ۳: تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر اساس بار عاملی

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

نمودار ۴: تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر اساس ضریب معناداری

نتایج از تحلیل اکتشافی نشان داد که عوامل ۱ مبتنی بر عامل‌های ۲ و ۳ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل هتک حیثیت و افترا نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۲ مبتنی بر عامل‌های ۴، ۵ و ۶ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل قماربازی اینترنتی نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۳ مبتنی بر عامل‌های ۷، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۴ و ۱۷ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل اعتیاد اینترنتی نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۴ مبتنی بر عامل‌های ۱۹ و ۲۰ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل وب‌گردی نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۵ مبتنی بر عامل‌های ۲۱ و ۲۳ که بر

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

اساس مبانی نظری تحقیق عوامل دوستی‌های مجازی نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۶ مبتنی بر عامل‌های ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۲۹ و ۳۱ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل فحشا و هرزه‌نگاری نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۷ مبتنی بر عامل‌های ۳۴ و ۳۵ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۸ مبتنی بر عامل‌های ۳۸ و ۴۰ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل کلاه‌برداری اینترنتی نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۹ مبتنی بر عامل‌های ۴۲ و ۴۴ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها نام‌گذاری می‌شود و عوامل ۱۰ مبتنی بر عامل‌های ۴۵، ۴۶، ۴۷ و ۵۰ که بر اساس مبانی نظری تحقیق عوامل سایر جرائم سایبری نام‌گذاری می‌شود.

با بررسی خروجی‌های نرم‌افزار لیزرل می‌توان دریافت که مقدار t در الگوی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان، یعنی هتک حیثیت و افترا، قماربازی اینترنتی، اعتیاد اینترنتی، وب‌گردی، دوستی‌های مجازی، فحشا و هرزه‌نگاری، تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها، کلاه‌برداری اینترنتی، هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها، سایر جرائم سایبری، با احتمال ۹۵ درصد معنادار می‌باشد. با بررسی شاخص‌های نیکویی برازش الگوی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان به این نتیجه می‌رسیم که مقدار کمتر از ۰/۰۸ برای شاخص ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب و مقادیر بالاتر از ۰/۹ برای شاخص نیکویی برازش و شاخص تعدیل‌شده نیکویی برازش به عنوان ملاک‌های انطباق الگو با داده‌های مشاهده‌شده در نظر گرفته می‌شود، در نتیجه مدل جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان با ده عامل مورد تأیید می‌باشد.

جدول ۴ نشان‌دهنده اثر متغیرهای نهفته برون‌زا (هتک حیثیت و افترا، قماربازی اینترنتی، اعتیاد اینترنتی، وب‌گردی، دوستی‌های مجازی، فحشا و هرزه‌نگاری، تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها، کلاه‌برداری اینترنتی، هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها، سایر جرائم سایبری) می‌باشد.

جدول ۴: اثر کل متغیرهای نهفته برون‌زا (**ξ، KSI**) بر متغیرهای نهفته درون‌زا (**η، ETA**)

جهت مسیر	برآورد پارامتر	پارامتر استانداردشده B	t
جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان			
هتک حیثیت و افترا	۰/۷۵	۰/۷۵	۱۰/۶۵
قماربازی اینترنتی	۰/۶۲	۰/۶۲	۱۰/۵۰
اعتیاد اینترنتی	۱/۰۵	۱/۰۵	۲۱/۸۴
وب‌گردی	۰/۹۹	۰/۹۹	۱۲/۷۴
دوستی‌های مجازی	۱/۱۲	۱/۱۲	۲۰/۸۹
فحشا و هرزه‌نگاری	۱/۰۷	۱/۰۸	۷/۲۶
تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها	۰/۹۰	۰/۸۹	۸/۴۰
کلاه‌برداری اینترنتی	۱/۲۰	۱/۲۰	۱۵/۸۲
هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها	۱/۰۳	۱/۰۳	۱۹/۴۱
سایر جرائم سایبری	۰/۸۲	۰/۸۱	۷/۸۱

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

مقدار t نشان می‌دهد که جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان، یعنی هتک حیثیت و افترا، قماربازی اینترنتی، اعتیاد اینترنتی، وب‌گردی، دوستی‌های مجازی، فحشا و هرزه‌نگاری، تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها، کلاه‌برداری اینترنتی، هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها، سایر جرائم سایبری، با احتمال۹۵ درصد معنادار می‌باشد.

جدول ۵ شاخص‌های نیکویی برازش الگوی حاصل تحلیل عامل تأییدی را که حاکی از خوبی برازش مدل با داده‌های مشاهده شده است را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر تعریف که جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان با ده مؤلفه در این تحقیق با داده‌ها مطابقت دارد.

جدول ۵: شاخص‌های نیکوئی برازش الگوی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان

مجذور خی	درجه آزادی	سطح معناداری	ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب	شاخص نیکویی برازش
۳۰۳/۶۰	۱۵۹	۰/۰۰۰	۰/۰۱۲	۱/۱۲

مهم‌ترین آماره برازش آماره مجذور خی است. این آماره میزان تفاوت ماتریس مشاهده‌شده و برآوردشده را اندازه می‌گیرد. عدم معناداری این آماره برازش مدل را با داده‌ها نشان می‌دهد، ولی ایراد این آماره حساس‌بودن نسبت به حجم نمونه است، یعنی در نمونه‌های با حجم بالا امکان عدم معناداری آن کاهش می‌یابد. مقدار کمتر از ۰/۰۸ برای شاخص ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب و مقادیر بالاتر از ۰/۹ برای شاخص نیکویی برازش و شاخص تعدیل‌شده نیکویی برازش به عنوان ملاک‌های انطباق الگو با داده‌های مشاهده‌شده در نظر گرفته می‌شود، در نتیجه مدل جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان با ده عامل مورد تأیید می‌باشد.

نتایج آزمون فریدمن مربوط به عوامل ده‌گانه در جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب در جدول ۵ آمده است.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

جدول۶: نتایج آزمون فریدمن مربوط به عوامل ده‌گانه در جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب

شرح	مقدار
تعداد	۳۰۲
درجه آزادی	۹
سطح معنی‌داری	۰/۰۱۴

عوامل	میانگین رتبه	اولویت
هتک حیثیت و افترا	۵/۴۸	چهارم
قماربازی اینترنتی	۵/۴۸	چهارم
اعتیاد اینترنتی	۵/۶۷	سوم
وب‌گردی	۵/۳۴	پنجم
دوستی‌های مجازی	۵/۷۳	دوم
فحشا و هرزه‌نگاری	۵/۹۰	اول
تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها	۴/۹۶	ششم
کلاه‌برداری اینترنتی	۵/۶۴	چهارم
هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها	۵/۳۴	پنجم
سایر جرائم سایبری	۵/۴۸	چهارم

چنانچه در جدول ۶ ملاحظه می‌شود، به دلیل اینکه سطح معنی‌داری آزمون فریدمن کمتر از ۰/۰۵ است، پس بین میزان تأثیر هر یک از عوامل ده‌گانه در جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به طوری که از بین عوامل ده‌گانه، عوامل فحشا و هرزه‌نگاری رتبه اول و عوامل دوستی‌های مجازی رتبه دوم، عوامل اعتیاد اینترنتی رتبه سوم، عوامل هتک حیثیت و افترا، قماربازی اینترنتی، سایر جرائم سایبری مشترکاً رتبه چهارم، عوامل وب‌گردی و هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها مشترکاً رتبه پنجم و در نهایت عوامل تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها رتبه ششم را بین جلوه بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب دارد.

به نظر می‌رسد بین جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود دارد:

H_0: تفاوت معناداری بین میزان جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت وجود ندارد.

H_1: تفاوت معناداری بین جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت وجود دارد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

جدول ۷: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه در مورد میزان جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت

متغیر	مؤلفه	مجموع مجذورات	درجات آزادی	میانگین مجذورات	F	Sig
جنس	بین گروهی	۰/۵۶۳	۱	۰/۵۶۳	۱/۹۶۰	۰/۰۲۱
	درون گروهی	۸۶/۴۲۲	۳۰۱	۰/۲۸۷		
	مجموع	۸۶/۹۸۴	۳۰۲			

جدول ۸: نتایج آزمون توکی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت

جنسیت	تعداد	میزان بزهکاری سایبری
پسر	۱۷۸	۴/۱۴۹۳
دختر	۱۲۵	۴/۰۶۱۸

برای بررسی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. جدول ۷ نشان می‌دهد که مقدار F در متغیر جنسیت برابر ۱/۹۶۰ می‌باشد که در سطح $p<۰/۰۵$ معنادار می‌باشد، بنابراین فرض یک تأیید می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین میزان جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت وجود دارد. شایان ذکر است برای تعیین میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت، از آزمون توکی استفاده شد. نتایج آزمون توکی در جدول ۸ نشان می‌دهد میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب در بین دانش‌آموزان پسر با میانگین عددی ۴/۱۴۹۳ بیشتر از دانش‌آموزان دختر با میانگین عددی می‌باشد.

آنچه واضح است، نسبت نابرابری از بزهکاری میان دانش‌آموزان پسر و دختر وجود دارد، هرچند در سال‌های اخیر با رشد مسئولیت‌پذیری و مشارکت جنس مؤنث در جامعه نرخ بزهکاری آنان رشد یافته است، اما هنوز در بسیاری از جرائم فاصله ارقام بزهکاری پسران با دختران زیاد است، به گونه‌ای که در سال ۲۰۰۹ اداره تحقیقات فدرال آمریکا گزارش داد که از ۳۰ میلیون متهم دستگیرشده، ۷۵ درصد مرد و تنها ۲۵ درصد آن‌ها زن می‌باشند. وضعیت بالا تا حد زیادی در ارتباط با جرائم سایبری نیز صادق است. برخی پژوهش‌ها بیانگر وجود رابطه مستقیم میان جنسیت کاربران و میزان مراجعه به سایت‌های هرزه‌نگاری است. بر اساس یافته‌های پژوهش اکبری آلاشتی (۱۰)، ۷۲ درصد سایت‌های هرزه‌نگاری را پسران جوان و تنها ۲۸ درصد از آن‌ها را دختران تشکیل می‌دهند و با نتایج تحقیق همخوانی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

با بررسی خروجی‌های نرم‌افزار لیزرل می‌توان دریافت که مقدار t در الگوی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان، یعنی هتک حیثیت و افترا، قماربازی اینترنتی،

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

اعتیاد اینترنتی، وب‌گردی، دوستی‌های مجازی، فحشا و هرزه‌نگاری، تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها، کلاه‌برداری اینترنتی، هک‌کردن و استفاده از فیلترشکن‌ها، سایر جرائم سایبری، با احتمال ۹۵ درصد معنادار می‌باشد. با بررسی شاخص‌های نیکوئی برازش الگوی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان به این نتیجه می‌رسیم که مقدار کمتر از ۰/۰۸ برای شاخص ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب و مقادیر بالاتر از ۰/۹ برای شاخص نیکویی برازش و شاخص تعدیل‌شده نیکویی برازش به عنوان ملاک‌های انطباق الگو با داده‌های مشاهده‌شده در نظر گرفته می‌شود، در نتیجه مدل جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان با ده عامل مورد تأیید می‌باشد.

برای بررسی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که مقدار F در متغیر جنسیت برابر ۱/۹۶۰ می‌باشد که در سطح $p<۰/۰۵$ معنادار می‌باشد، بنابراین فرض یک تأیید می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین میزان جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت وجود دارد. شایان ذکر است برای تعیین میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب جنسیت، از آزمون توکی استفاده شد. نتایج آزمون توکی نشان می‌دهد میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب در بین پسران بیشتر از دختران می‌باشد.

برای بررسی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب پایه تحصیل از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که مقدار F در متغیر پایه تحصیل برابر ۰/۶۵۴ می‌باشد که در سطح $p<۰/۰۵$ معنادار می‌باشد، بنابراین فرض یک تأیید می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین میزان جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب پایه تحصیل وجود دارد. شایان ذکر است برای تعیین میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب پایه تحصیل، از آزمون توکی استفاده شد. نتایج آزمون توکی نشان می‌دهد میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب در پایه ۱۰ بیشتر از سایر پایه‌های تحصیل می‌باشد.

برای بررسی جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب نوع مدرسه از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که مقدار F در متغیر نوع مدرسه برابر ۱/۰۷۷ می‌باشد که در سطح $p<۰/۰۵$ معنادار می‌باشد، بنابراین فرض یک تأیید می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب نوع مدرسه وجود دارد. شایان ذکر است برای تعیین میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب بر حسب نوع مدرسه، از آزمون توکی استفاده شد. نتایج آزمون توکی نشان می‌دهد میزان بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در مدارس دولتی بیشتر از سایر انواع مدارس می‌باشد.

نتایج نشان داد که جلوه‌های بزهکاری سایبری اطفال و نوجوانان در دبیرستان‌های شهرستان بناب عبارتند از هتک حیثیت و افترا، قماربازی اینترنتی، اعتیاد اینترنتی، وب‌گردی، دوستی‌های مجازی، فحشا و هرزه‌نگاری، تغییر غیر مجاز وب‌گاه‌ها، کلاه‌برداری اینترنتی، هک‌کردن و

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

استفاده از فیلترشکن‌ها و سایر جرائم سایبری. نتایج این بخش با نتایج تحقیقات اکبری آلاشتی (۱۰)، خلج آبادی وکیانی و نوریان (۱۱)، کرامتی معز ودیگران (۱۳) همخوانی دارد.

نتیجه پژوهش حکایت از آن دارد که بزهکاری در جرائم سایبری کودکان و نوجوانان و توجه به ریشه‌ها مهم این بزهکاری از چند جنبه واجد اهمیت است. کودکان و نوجوانانی که گرفتار این جرم اجتماعی می‌شوند، در اکثر موارد فرصت‌های جبران‌ناپذیری را از حیث تحصیل و کار از دست می‌دهند. وجود چنین سابقه نامطلوبی در زندگی آینده آن‌ها تأثیر فروان می‌گذارد و با توجه به پذیرفته‌نشدن آنان در حلقه‌های درسی و کاری آبرومند و آینده‌ساز، قشری مطرود از این‌گونه افراد به وجود می‌آید که به نوبه خود مسأله را برای نسل‌های آینده تشدید می‌کند و باعث تباهی کودکان و نوجوانان بیشتری می‌شود. رنج و ناراحتی خانواده‌های کودکان و نوجوانان بزهکار نیز از لحاظ سلامت اجتماع قابل توجه است و ممکن است موجب تنش‌هایی بین خانواده‌ها، همسایه‌ها و دیگران شود.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نماید که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

References

1. Audal J, Roman P. Computer crime. American Criminal Law Review. Boca Raton: CRC Press; 2018.

2. Bastani M. Internet and computer crimes: A new manifestation of delinquency. Tehran: Behnami Publications; 2016. Vol.3. [Persian]

3. Parvizi R. Computer Crimes as a Threat to Information Technology. Tehran: Samt Publications; 2015. [Persian]

4. Jalali Farahani AH. Convention on Cybercrime and its Additional Protocol. 1st ed. Tehran: Khorsandi Publications; 2015. [Persian]

5. Turki G. A Scientific and Applied Approach to Computer Crime Law. Judicial Monthly. 2010; 13(78): 12-18. [Persian]

6. Salahi J. Child and Adolescent Delinquency. Tehran: Mizan Publications; 2014. [Persian]

7. Mansour M. The field of child and adolescent delinquency. Tehran: Chehrzad Publications; 2015. [Persian]

8. Mosaddeq HR. Youth exposed to cybercrimes (case study of West Azerbaijan province in 2014). Quarterly Journal of Judicial Legal Perspectives. 2014; 1(3): 21-35. [Persian]

9. Mohammadi M. Investigating types of cybercrimes among students in the metropolis of Mashhad. Ferdowsi University. Law Quarterly. 2016; 37(2): 185-199. [Persian]

10. Akbari Alashti P. Investigating the factors affecting the occurrence of cybercrimes among students. Tehran: First National Conference on Cyberspace and Cultural Transformations; 2014. p.1-13. [Persian]

11. Khalajabadi-Farahani F, Kiani Aliabadi F. Investigating and Determining Cybercrime Priorities among Youth in the Tehran Metropolitan Area. Journal of Family Reseach. 2022; 18(3): 459-492. [Persian]

12. Karamati Moazz H, Mirkhalili SM, Alipour H, Sheyayian M. Link between the Tendency Toward Virtual Social Networks and Juvenile Victimization (A Case Study of Students Aged 12-15 in District 5 of Tehran). International Legal Research. 2019; 12(45): 1-27. [Persian]

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-18]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.